

PRATARMĖ

LKMA Metraščio XXIX tomo medžiaga buvo pradėta rinkti pirmoje 2006 m. pusėje, dar prieš jubiliejinį XX Lietuvos katalikų mokslo akademijos suvažiavimą. Taigi suvažiavimo išvakarėse perrinkta Akademijos Centro valdyba ir tų pačių metų rudenį atnaujinta Metraščio Redakcinė kolegija tik iš dalies prisidėjo prie šio tomo tekstų korpuso suformavimo. Žinoma, Redakcinė kolegija prisiima visą atsakomybę dėl galutinio straipsnių bei publikacijų aprobavimo.

Nemaža tome spausdinamų tekstų dalis yra skirta Bažnyčios, krikščionybės Lietuvoje istorijos problematikai. Tai teminis laukas, kuris ne pirmus metus vyrauja Metraštyje; jo vaidmuo ateityje turėtų dar labiau didėti. LDK valdovų santykių su Apaštaly Sostu tyrimus gilina Mečislovas Jučas. Lietuvos katalikiškųjų draugijų reiškimosi pradžia apžvelgia Vida Pukienė. Regina Laukaitytė analizuoja, kaip krikščionių Bažnyčios stengėsi teikti humanitarinę pagalbą Antrojo pasaulinio karo metais. Šių straipsnių chronologinės ribos yra labai skirtingos, tačiau juos sieja dėmesys politinės, socialinės ir Bažnyčios istorijos sąsajoms. Prie šios temos prisišlieja ir Algimanto Katiliaus parengta publikacija – vienuolynų uždarymu susirūpinusio Seinų vyskupo Lubensko raštas Pijui IX, taip pat Aldonos Prašmantaitės recenzija Olštynė pasirodžiusiai monografijai apie XVII a. Kijevo vyskupą Tomaszą Ujejską.

Etnokultūrinius klausimus gvildenantys Petro Kalniaus ir Rasos Paukštytės-Šaknienės straipsniai, kurių sakytinius variantus girdėjo LKMA XX suvažiavimo dalyviai, reprezentuoja mūsų dienomis ypač aktualią tapatybės, tradicijų pastovumo ir kaitos problematiką. Sofijos Kanopkaitės apžvalginis tyrimas iš mokslo istorijos srities nusako ir imanentinę biochemijos Lietuvoje raidą, ir išorinius jos veiksnius.

Tautinį orumą ir pilietinę savivoką puoselėjantys Lietuvos žmonės 1941 m. Birželio sukilimą prieš sovietinius okupantus ir sukilėlių keltą Nepriklausomos Respublikos atkūrimo siekį suvokia kaip šviesų ir garbingą mūsų praeities įvykį. Tačiau jo gilesnis apmąstymas ir visapusiškas tyrimas tebėra ypač svarbus tiek įveikiant istoriografijoje bei publicistikoje prasismelkiančias negatyvaus sovietinio vertinimo nuosėdas, tiek naujai keliamus „politiškai korektiškus“ motyvus Sukilimo atminimą ignoruoti ar jo idealus bei praktiką kvestionuoti. Todėl LKMA noriai prisidėjo prie Lietuvos 1941 m. birželio 22–28 d. sukilėlių sąjungos iniciatyvos mokslinė konferencija paminėti Sukilimo 65-ąsias metines. Čia spausdinami keturi – Mindaugo Bloznelio, Arūno Bubnio, Sigitto Jegelevičiaus ir Jono Algirdo Antanaičio – straipsniai, parengti Vilniaus karininkų ramovėje 2006 m. birželio 22 d. perskaitytų pranešimų pagrindu.

Dėl tekstus ištinkančių „nuotykių“, kurie puikiai žinomi Jubiliatui, kiek vėluodami pažymime garbingą t. Vaclovo Aliulio, MIC, sukaktį. Paminime Amžinybėn iškeliauosius Akademijos kolegas. Tomas baigiamas iprastiniu „Kronikos“ skyreliu.

REDAKcinė KOLEGIJA

PREFACE

Material for the XXIX volume of "The Chronicle of the LKMA" began to be collected in the first half of 2006, even before the XX Congress of the LKMA. Thus, the new Central Committee of the Academy elected on the eve of the Congress and the Editorial board of the "Chronicle" renewed in the fall of the year contributed only in part to the collection of the articles in this volume. Of course, the Editorial board assumes full responsibility for approving the final articles and publications.

A large part of the texts published in this volume are devoted to questions of the history of the Catholic Church and Christianity in Lithuania. This is a topic that has received particular attention in the "Chronicle" for more than one year; its role should increase even more in the future. Mečislovas Jučas continues his investigations on the relations of the Grand Duchy of Lithuania rulers with the Holy See. Vida Pukienė reviews the beginning of the activities of Lithuanian Catholic societies. Regina Laukaitytė analyzes the efforts of the Christian churches in Lithuania to provide humanitarian assistance during World War II. These articles deal with matters in different periods, but they are united by the attention to political, social and Church history. The publication prepared by Algimantas Katilius – the report to Pope Pius IX by Bishop of Seinai Konstanty Ireneusz Lubienski concerning the closure of monasteries – as well as the book review by Aldona Prašmantaitė of the monograph published in Olsztyn about 17th c. Bishop of Kiev Tomasz Ujejski also touch upon this topic.

The articles of Petras Kalnius and Rasa Paukštytė-Šaknienė dealing with ethno-cultural questions, presented at the LKMA XX Congress, treat the currently especially relevant problems of identity and of the stability and changes in traditions. The review research of Sofija Kanopkaitė from the field of the history of science deals with the development of biochemistry in Lithuania.

The people of Lithuania who espouse national pride and civil consciousness regard the uprising of June 1941 against the Soviet occupiers with its goal of restoring an Independent Republic as a bright and honorable historical event. However, deeper reflections and more complete research about it still remain very important today in overcoming both its negative Soviet evaluation in historiography and popular articles and the newly arising "politically correct" motives to ignore the commemoration of the uprising or to question its ideals and practice. For this reason the LKMA cooperated with the initiative of the Union of Lithuania's June 22–28, 1941 Uprising to commemorate its 65th anniversary with a scholarly conference. We are publishing articles by Mindaugas Bloznelis, Arūnas Bubnys, Sigita Jelevičius, and Jonas Algirdas Antanaitis prepared on the basis of the reports they presented at the Vilnius Military Officers Club on June 22, 2006.

With some delay due to the "adventures" occurring with texts with which he is familiar we mark the honorable anniversary of Father Vaclovas Aliulis, MIC. We note the passing to eternity of Academy colleagues. The volume concludes with the usual "Chronicle" section.

EDITORIAL BOARD